

Results. *It was determined the orientation of the partnership between the state and the private sector in the majority is aimed at the production of public goods and the provision of public services, the production of natural monopoly industries. The state cannot abandon its presence in the above-mentioned spheres of activity and to resolve contradictions between the limited possibilities of the state budget and the need to invest in ensuring the reproduction and development of objects of strategic and social significance in these spheres, using public-private partnerships. However, in developing countries and in countries with economies in transition, the role of the state, connected with the modernization of the economy and, in this connection, with innovative development, assumes a large role.*

Key words: *public-private partnership (PPP), public policy, market economy, transition economy, private sector partnerships, project finance, World Bank.*

Надійшла до редакції 12.04.2018

УДК 339.543-027.236

Скляр Н. М.,
канд. екон. наук,
старший викладач

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: sklyar@donnuet.edu.ua

Лоза К. М.,
канд. техн. наук

АТ «Мотор Січ»,
м. Запоріжжя, Україна
e-mail: loza1972@i.ua

ІНСТИТУЦІЙНИЙ БАЗИС РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРІВ ПОДВІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ

UDK 339.543-027.236

Skliar N. M.,
PhD in Economic sciences,
Senior Lecturer

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: sklyar@donnuet.edu.ua

Loza K. M.,
PhD in Engineering
Sciences

Motor Sich JSC
Zaporizhye, Ukraine,
e-mail: loza1972@i.ua

INSTITUTIONAL REGULATION BASIS OF THE INTERNATIONAL TRADE OF DUAL-USE GOODS

Мета. *Метою статті є дослідження специфіки структурних елементів інституційного базису регулювання міжнародної торгівлі товарів подвійного використання.*

Методи. *Дослідження структурних елементів інституційного базису регулювання міжнародної торгівлі товарів подвійного використання (ТПВ) пов'язане з ключовим інструментом регулювання експорту специфічних товарів, який регулюється нормами національного і міжнародного законодавства і суттєвою кількістю державних органів контролю. Основними методами, що використовуються в дослідженні є загальнонаукові і спеціальні методи: наукової абстракції, аналізу, синтезу, порівняння, групування, деталізації, узагальнення, типологізації.*

Результати. *В результаті проведеного дослідження структурних елементів інституційного базису регулювання міжнародної торгівлі товарів подвійного використання було поглиблено теоретично-методичні засади здійснення експортного контролю товарів подвійного використання, визначена нормативно-правова основа, систематизовані механізми,*

© Н. М. Скляр, К. М. Лоза, 2018

інструменти та інформаційні зв'язки системи експортного контролю ТПВ, як ключового елементу інституційного базису регулювання. В дослідженні визначені суб'єкти системи експортного контролю ТПВ та запропонована систематизація об'єктів державного контролю при міжнародних трансферах товарів подвійного використання. Експортний контроль є одним з базових інститутів регулювання міжнародної торгівлі товарів подвійного використання, наявність якого дає можливість вести регульовану торгівлю з індустріально розвиненими країнами, є необхідною умовою для доступу українських товаровиробників на західні ринки високих технологій.

Ключові слова: інституції, експортний контроль ТПВ, товари подвійного використання, механізми регулювання експорту.

Постановка проблеми. В умовах стрімкого розвитку сучасних високотехнологічних товарів і технологій, тривалим загостренням проблем тероризму та піратства на глобальному рівні та воєнно-політичним протистоянням країн Заходу з країнами — агресорами, пошук шляхів ефективного забезпечення процесу нерозповсюдження засобів масового ураження та їх доставки є актуальним питанням сьогодення. Експортний контроль міжнародної торгівлі товарів подвійного використання, який є ключовим елементом інституційного базису регулювання торгівлі такими специфічними товарами, потребує детального вивчення не тільки з точки зору поглиблення теоретико-методичних засад міжнародної торгівлі, а й з позицій оптимального практичного застосування механізмів системи контролю спецекоптерами.

За даними європейських аналітиків експорт товарів подвійного призначення у 2017 р. становив близько 2,6 % від усього експорту ЄС з орієнтовною ціною у розмірі 44 млрд Євро. При цьому вартість ліцензування таких експортних операцій сягала 100 млн Євро [1]. Україна, на відміну від експорту товарів військового призначення, у якому вона за даними SIPRI [2] входить на протязі майже 10 років у топ-десятку найбільших постачальників товарів військового призначення у світі, маючи високий науково-технічний потенціал ОПК в області подвійних технологій, не займає ключових позицій на цьому ринку. Успішне проведення експортних операцій ТПВ, обов'язковим елементом яких є експортний контроль, є каталізатором економічного та науково-технічного розвитку країни, оскільки гарантує надходження іноземної валюти, зменшує вартість закупок для внутрішніх потреб за рахунок економії на серійності виробництва, підтримує зайнятість робочої сили та інфраструктуру оборонної галузі, забезпечує фінансування оборони держави. Але ускладнена процедура надання повноважень юридичним особам України на право здійснення передачі ТВП, неузгодженість в роботі законодавчих та урядових органів на різних етапах реалізації контрактів з експорту ТПВ; нерегульованість питання взаємовідносин головних замовників військової техніки з субпідрядниками у період гарантійних та післягарантійних відносин; низька правова грамотність спецекоптерів відносно міжнародних процедур контролю, гальмують прогресивний розвиток торгівлі і розширення ринків збуту такої продукції. Тому дослідження структурних елементів інституційного базису регулювання міжнародної торгівлі товарів подвійного використання є актуальним питанням подальшого успішного розвитку торгівлі ТПВ і її впливу на рівень воєнно-економічної складової безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У вітчизняній науці склався прикладний підхід до вивчення проблем експортного контролю, пов'язаний з вирішенням конкретних завдань з передачі продукції подвійного використання. У юриспруденції інститут експортного контролю носить міжгалузевий і міждисциплінарний характер. Його норми є складовою міжнародного, конституційного, адміністративного, фінансового, митного, кримінального та цивільного права. Вивченням проблем експортного контролю займаються фахівці в області економіки, міжнародних відносин, політології, соціології та ін. Дослідженню проблем становлення в Україні системи експортного контролю присвячено наукові праці низки вітчизняних вчених, таких як: І. Анохін і В. Давидовський [3], А. Сохацький [4], Д. Хом'яков [5], В. Бегма [6], С. Галака, О. Гришуткін, Г. Перепелиця,

О. Сівер [7]. Наукове системне дослідження комплексу економічних та правових засад регулювання міжнародної торгівлі товарів подвійного використання в Україні проводилося дотично і потребує детального вивчення.

Мета статті. Метою статті є дослідження специфіки структурних елементів інституційного базису регулювання міжнародної торгівлі товарів подвійного використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішньоекономічні операції щодо передачі товарів подвійного використання, які можуть бути використані у створенні зброї масового знищення та засобів її доставки, в Україні контролюються усіма видами міжнародних режимів.

На рівні міжнародного режиму Групи ядерних постачальників контролюються окремі види матеріалів, обладнання, програмного забезпечення і технологій, що можуть бути використані у створенні ядерної зброї чи ядерних вибухових пристроїв. На рівні Конвенції про заборону хімічної і біологічної зброї та Австралійської групи контролюються окремі види хімікатів, збудників захворювань, матеріалів обладнання, програмного забезпечення і технологій, що можуть бути використані у створенні хімічної чи біологічної зброї. На рівні Режиму контролю за ракетними технологіями здійснюється контроль за окремими видами матеріалів, обладнання, програмного забезпечення і технологій, що можуть бути використані у створенні засобів доставки зброї масового знищення. На рівні Вассенаарських домовленостей перебувають під контролем окремі види матеріалів, обладнання, програмного забезпечення і технологій, що можуть бути використані у створенні звичайних озброєнь, боеприпасів, вибухових речовин та військової техніки. На національному рівні експорт товарів подвійного використання регулюється багаточисельним масивом законів та підзаконних актів, які представлені у табл. 1.

Таблиця 1 — Нормативно-правові засади регулювання експорту товарів подвійного використання

№	Назва нормативно-правового акту	Предмет регулювання відносно товарів подвійного використання
1	2	3
1	Закон України «Про основи національної безпеки України» № 964-IV від 19.06.2003	Загрози національним інтересам і національній безпеці України
2	Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» № 959-XII від 16.04.1991	Загальний порядок проведення зовнішньоекономічних операцій
3	Закон України «Про державну таємницю» № 3855-XII від 21.01.1994	Регулювання доступу до інформації з обмеженим використанням
4	Закон України «Про інформацію» № 2657-XII від 02.10.1992	Регулювання надання інформації органами виконавчої влади
5	Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» № 3166-VI від 17.03.2011	Права і повноваження органів виконавчої влади щодо контролю експорту ТПВ
6	Закон України «Про адміністративні послуги» № 5203-XII від 06.09.2012	Порядок надання адміністративних послуг фахівцями ДСЕКУ, ДФСУ та інших державних органів відносно видання дозвільних документів
7	Кримінальний кодекс України	Кримінальна відповідальність щодо недотримання законодавства з експортного контролю ТПВ
8	Кодекс України про адміністративні правопорушення	Адміністративна відповідальність щодо недотримання законодавства з експортного контролю ТПВ
9	Митний кодекс України	Порядок перетину митного кордону ТПВ
10	Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» від 20 лютого 2003 р. № 549 – IV	Національні правила регулювання передач ТПВ

Продовження таблиці 1

1	2	3
11	Указ Президента України «Про порядок встановлення (скасування) обмежень на експорт товарів відповідно до міжнародних зобов'язань України» № 861 від 15.07.1999	Правила обмеження експорту ТПВ
12	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання» № 86 від 28.01.2004	Процедури державного контролю за міжнародними передачами ТПВ
13	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок проведення експертизи в галузі експортного контролю» № 767 від 15.07.1997	Повноваження і порядок проведення експертизи ТПВ
14	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку державного контролю за укладанням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) щодо здійснення експорту товарів» № 500 від 06.06.2012	Процедура здійснення державного експортного контролю за проведенням переговорів і правила укладання зовнішньоекономічних договорів щодо експорту ТПВ і отримання висновків.
15	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок надання гарантій і здійснення державного контролю за виконанням зобов'язань щодо використання в заявлених цілях товарів, що підлягають державному експортному контролю» № 920 від 27.05.1999	Порядок проведення контролю за виконанням зобов'язань щодо використання в заявлених цілях ТПВ
16	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку державної атестації системи внутрішньофірмового експортного контролю, створеної суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів» № 1080 від 17.07.2003	Алгоритм організації внутрішньофірмового експортного контролю на підприємствах - спецекспортерах
17	Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок та надання повноважень» № 838 від 08.06.1998	Порядок надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності повноважень на право здійснення експорту, імпорту товарів військового призначення та товарів, які містять відомості, що становлять державну таємницю
18	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення механізму здійснення контролю міжнародних повітряних перевезень товарів військового призначення і подвійного використання» № 690-р від 20.11.2003	Правила надання дозволів Державіаслужби України для експлуатантів цивільної авіації, які зайняті перевезеннями товарів військового призначення та подвійного використання
19	Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку використання в митних органах дозволів і висновків Державної служби експортного контролю України і їх електронних копій» № 649 від 30.05.2012	Механізми взаємодії митних органів з ДСЕКУ

Продовження таблиці 1

1	2	3
20	Постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 2018 р. № 1 «Про внесення змін до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання»	Нова кореляційна таблиця тарифних кодів, яка визначатиме зв'язок між кодами згідно з УКТ ЗЕД та позиціями Єдиного підконтрольного списку товарів подвійного використання
21	Єдиний контрольний список товарів і технологій подвійного використання: українська версія (із змінами та доп., внесеними згідно з Додатком 1 до Регламенту ЄС № 388	Правила тлумачення віднесення товарів і технологій подвійного використання до підконтрольних списків згідно міжнародних норм безпеки

І хоч система експортного контролю України й забезпечує неухильне дотримання нашою державою своїх міжнародних зобов'язань, які випливають із членства України в ООН, ОБСЄ та участі у всіх режимах нерозповсюдження, слабкими місцями цієї системи є контроль за товарами й технологіями подвійного використання. В умовах глобалізації та збільшення обсягів трансферу новітніх технологій виникає нагальна потреба попередження загроз несанкціонованого витоку чутливих технологій, насамперед до терористичних та інших злочинних угруповань, які можуть використати їх у протиправних цілях. Проблемним аспектом державного і міждержавного контролю ТПВ є широкий спектр об'єктів експортного контролю, які охоплюють майже усі галузі виробництва у світі (рис. 1).

Об'єктами експортного контролю товарів подвійного призначення є експорт, рееспорт, транзит та імпорт товарів, інформації, робот, послуг та результатів інтелектуальної діяльності (права на них), які можуть бути використані для виробництва ЗМЗ, засобів її доставки, інших видів озброєння і військової техніки або при підготовці та (або) здійсненні терористичних актів, щодо яких законодавством України встановлений державний контроль, включаючи продукцію, що підлягає експортному контролю в рамках «всеосяжного контролю».

Експортний контроль ТПВ застосовується при здійсненні зовнішньоторгівельної діяльності щодо озброєння та військової техніки; окремих видів сировини, матеріалів, обладнання, технологій та науково-технічної інформації, які можуть бути використані для виробництва озброєнь і військової техніки (ТПВ) а також засобів їх доставки.

Суб'єктами системи експортного контролю ТПВ є: державні органи експортного контролю; органи внутрішньофірмового контролю та учасники ЗЕД по передачі ТПВ та пов'язаних з ними робіт, послуг та технологій; експертні установи для ідентифікації підконтрольних товарів. Система експортного контролю України включає сукупність органів державної виконавчої влади, покликаних здійснювати контроль: Міністерство закордонних справ України (МЗСУ), Міністерство оборони України (МОУ), Державна фіскальна служба України (ДФСУ), Служба безпеки України (СБУ), Служба зовнішньої розвідки України (СЗРУ) та військова розвідка, галузеві міністерства і відомства.

До методів здійснення експортного контролю згідно положень ст.5 Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» [8], відносяться: ідентифікація контрольованих товарів і технологій, тобто встановлення їх відповідності товарам і технологіям, включеним до переліків; дозвільний порядок здійснення зовнішньоторгівельних операцій; митний контроль та митне оформлення, валютний контроль, застосування санкцій до суб'єктів ЗЕД, які порушують порядок здійснення міжнародних передач товарів.

Механізми підсистеми експортного контролю ТПВ включають: порядок і методику ідентифікації контрольованої продукції (основні поняття; списки контрольованих товарів і технологій; організація з ідентифікації товарів; опис технічних характеристик за контрольованими параметрами; оформлення результатів ідентифікації; списки товарів, що підлягають експортному контролю та їх характеристики (походження, принци-

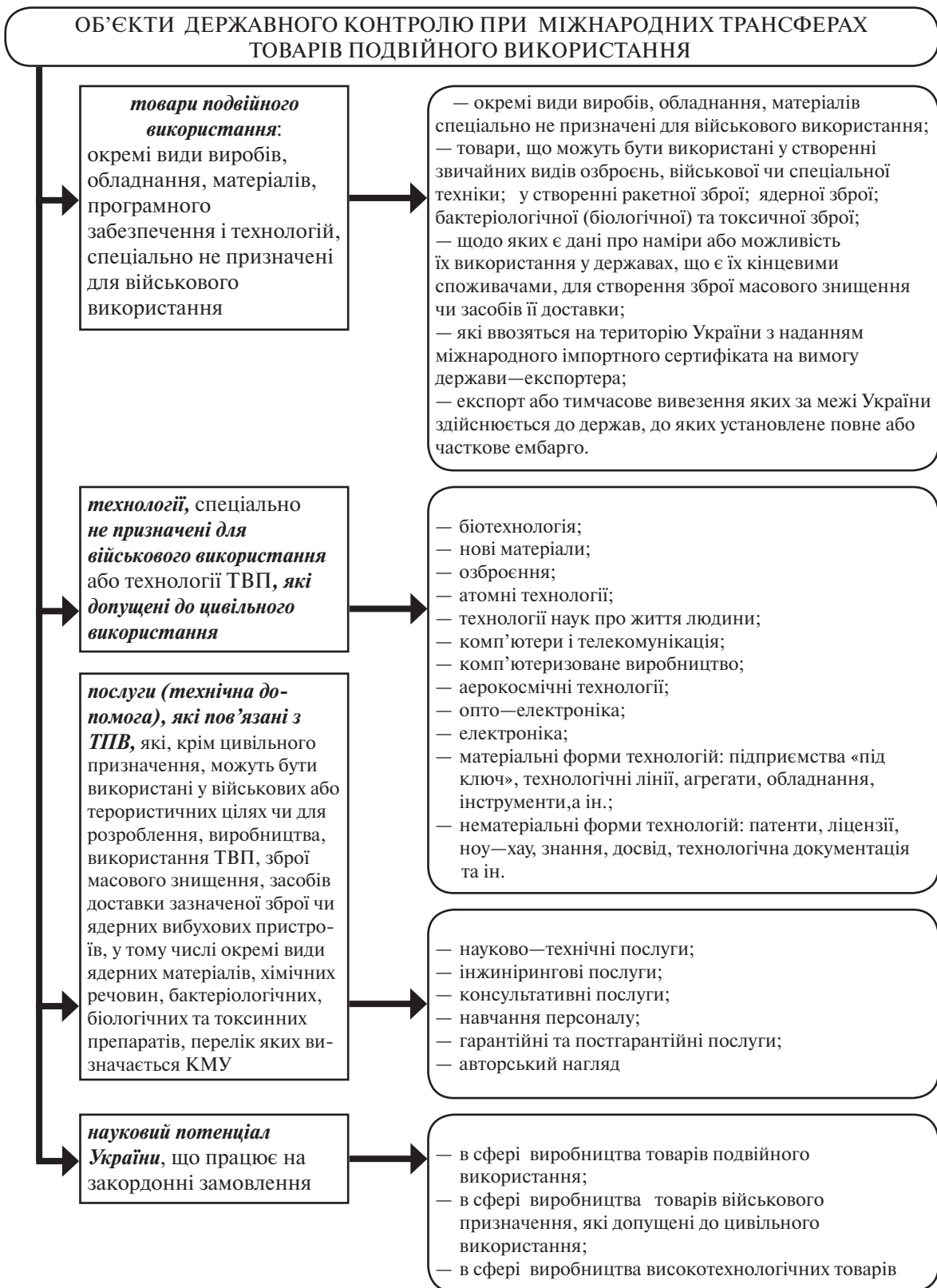

Рисунок 1 — Об'єкти державного контролю при міжнародних трансферах товарів подвійного використання (розробка авторів)

пи формування і зміни, предметні області); внутрішньофірмові програми експортного контролю (необхідність, розробка та акредитація, структура, служба експортного контролю, процедура); порядок контролю за трансфером об'єктів інтелектуальної власності при здійсненні зовнішньоторгівельних операцій (нормативні акти з контролю передачі

інтелектуальної власності; порядок проведення контролю продукції, яка містить інтелектуальну власність); порядок здійснення правоохоронних процедур із забезпечення державної та міжнародної безпеки для цілей експортного контролю (надання інформації, необхідної для здійснення ефективного експортного контролю; правила контролю за виконанням законодавства та норм експортного контролю; запобігання, припинення та розслідування злочинів і правопорушень в галузі експортного контролю).

До інструментів експортного контролю ТПВ відноситься: ліцензування підконтрольних товарів та митне регулювання їх експорту (експорту ядерних матеріалів, вибухових речовин промислового призначення; оформлення документів для проходження митного контролю); валютний контроль експортних операцій; нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності (діяльність незалежних експертних організацій з ідентифікації; їх роль в системі експортного контролю; завдання і відповідальність експертів); контроль і перевірка учасників зовнішньоекономічної діяльності (правові основи контролю; планування перевірок; порядок їх проведення); всеосяжний контроль зовнішньоторговельних операцій з товарами, не зазначеними в контрольних списках (законодавчі основи, ідентифікаційні ознаки, процедура оформлення дозвільних документів); міжнародні режими нерозповсюдження, національні режими контролю за ТПВ; основи державного регулювання у сфері зовнішньоторговельної діяльності в Україні.

Інформаційні зв'язки системи експортного контролю ТПВ забезпечуються встановленими правилами надання інформації за: міжнародними режимами нерозповсюдження, національними режимами контролю; міжнародними заходами зміцнення режиму нерозповсюдження зброї масового ураження та співпраця в цій галузі; військово-технічним співробітництвом з іноземними державами, особливостями організації контролю за зовнішньоекономічною діяльністю щодо продукції військового призначення; основними термінами та визначеннями, використовуваними в галузі експортного контролю (згідно з чинним законодавством і міжнародними нормами); принципами державної політики в галузі експортного контролю (сумлінність виконання міжнародних зобов'язань України з нерозповсюдження зброї масового ураження, засобів її доставки; законність, прозорість і доступність інформації з експортного контролю; пріоритетність інтересів економічної безпеки держави; здійснення експортного контролю в мірі, необхідній для досягнення визначених цілей; гармонізація процедур і правил експортного контролю з міжнародними нормами та практикою; взаємодія з міжнародними організаціями та іншими державами в галузі експортного контролю); інформаційним забезпеченням та обміном відомостями в галузі експортного контролю (пошукові системи і офіційні сайти міжнародних організацій; офіційні сайти державних органів; адреси та телефони державних органів експортного контролю; сайти з інформаційними та навчально-методичними матеріалами, застосування нового програмно-інформаційного комплексу ДФСУ «Stat Navigator»).

Висновки. Інституційний базис регулювання міжнародної торгівлі товарів подвійного використання представлений системою регулювання міжнародного обміну специфічними товарами та послугами, яка являє собою сукупність взаємопов'язаних принципів, норм, правил і процедур впливу на формування регіональних і товарних структур експорту й імпорту товарів подвійного використання за допомогою політичних, економічних, фінансових, правових та адміністративних інструментів. Ключовим інструментом регулювання міжнародної торгівлі товарів подвійного використання та гарантією економічного безпеки є система експортного контролю, яка складається з міжнародних актів регулювання режимів нерозповсюдження, національного режиму контролю за ТПВ; контролюється державними органами контролю, застосовуючи висновки експертних установ ідентифікації товарів. На рівні корпоративного та промислового управління елементами такої системи є внутрішньофірмовий контроль великих холдінгів та субхолдінгів та внутрішньофірмовий контроль підприємств, установ і організацій ОПК. Під час здійснення заходів експортного контролю постійно вирішується задача усунення протиріч між цілями національної та міжнародної безпеки і цілями економічного розвитку.

Експортний контроль ТПВ, як елемент інституційного базису регулювання міжнародної торгівлі, відбиває економічні відносини, що виникають між державними органами експортного контролю, органами внутрішньофірмового контролю та суб'єктами операцій з ТПВ, а також між експертними установами з ідентифікації підконтрольних товарів в процесі експорту та імпорту товарів подвійного використання. Об'єктивний характер експортного контролю обумовлюється захистом національних інтересів України, дотримання міжнародних зобов'язань України про нерозповсюдження зброї масового знищення, засобів його доставки, обмеженням передач звичайних видів озброєнь, а також здійсненням заходів для недопущення використання зазначених товарів у терористичних і інших протиправних цілях з однієї сторони, і зміцнення воєнно-економічного потенціалу, який становить матеріальну основу поступального розвитку суспільства

Експортний контроль міжнародної торгівлі товарів подвійного використання є одним з базових інститутів, наявність якого дає можливість вести регульовану торгівлю з індустріально розвиненими країнами, є необхідною умовою для доступу українських товаровиробників на західні ринки високих технологій. У сучасних умовах експортний контроль є не тільки інструментом нерозповсюдження, а й невід'ємним елементом цивілізованих норм поведінки в міжнародній торгівлі «чутливої» продукції.

Список літератури / References

1. Jones, E., Round, J. (2017). Regulatory Outlook. Dual-Use Goods and Export Control. Osborne Clarke. Available at: <http://www.osborneclarke.com/lawyers/jon-round/> (Accessed 6 July 2017).
2. Stockholm International Peace Research Institute (2017). SIPRI Yearbook. Armaments, Disarmament and International Security. Available at: <https://global.oup.com/academic/product/sipri-yearbook-2017-9780198811800?cc=us>
3. Анохин, И. Е. Экспортный контроль ядерных материалов, технологий и товаров двойного применения / И. Е. Анохин, А. В. Верцимаха, В. В. Давидовский, С. А. Яцкевич // 36. наук. праць Ін-ту ядерних дослід. — 2002. — № 1 (7). — С. 92–99.
4. Anohin, I., Vertsimaha, A., Davidovskiy, V., Yatskevich, S. (2002). *Eksportnyi kontrol yadernykh materialov, tehnologiy i tovarov dvoynogo primeneniya* [Export Control of Nuclear Materials, Technologies and Dual-Use Goods]. *Zbirnyk naukovykh prats Instytutu yadernykh doslidzhen* [Scientific Works Institute for Nuclear Research], no. 1 (7), pp. 92–99 (Russ.).
5. Сохацький, А. В. Перспективи застосування інформаційних технологій для ідентифікації об'єктів в експортному контролі / А. В. Сохацький // Вісник Академії митної служби України. Серія: Технічні науки. — 2011. — № 2. — С. 11–23.
6. Sokhatskyi, A. (2011). *Perspektyvy zastosuvannia informatsiinykh tekhnolohii dlia identyfikatsii ob'ektiv v eksportnomu kontroli* [Prospects for the use of information technology for the identification of export control objects]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Tekhnichni nauky* [The Bulletin of the Customs Academy of Ukraine. Series: “Technical sciences”], no. 2, pp. 11–23.
7. Хом'яков, Д. О. Діяльність суб'єктів здійснення передач товарів в умовах експортного контролю / Д. О. Хом'яков // Правові новели. — 2014. — № 2. — С. 77–86.
8. Khomiakov, D. (2014). *Diialnist sub'ektiv zdiisnennia peredach tovariv v umovakh eksportnoho kontroliu* [Activity of subjects of goods transfers in terms of export control conditions]. *Pravovi novely* [Legal Stories], no 2. pp. 77–86.
9. Бегма, В. М. Ризики экспортного контролю та воєнно-економічна безпека держави / В. М. Бегма, Н. М. Скляр // Стратегічні пріоритети. — 2014. — № 2. — С. 98–104.
10. Begma, V., Skliar, N. (2014). *Ryzyky eksportnoho kontroliu ta voienno-ekonomichna bezpeka derzhavy* [Export Control Risks and Military and Economic Security of the State]. *Stratehichni priorytety* [Strategic Priorities], no. 2, pp. 98–104.
11. Експортний контроль в системі міжнародної безпеки : [навч. посібник] / [С. П. Галака, О. М. Гришуткін, Г. М. Перепелиця, О. І. Сівер] ; за заг. ред. О. М. Гришуткіна. — К. : КВІЦ, 2012. — 336 с.

Halaka, S., Hryshutkin, O., Perepelytsia, H., Siver O. (2012), *Ekспортnyi kontrol v systemi mizhnarodnoi bezpeky* [Export control in the international security system]. Kyiv, KVITs Publ., 336 p.

8. Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» // Голос України. — 2003. — 20 березня (№ 54).

The Verkhovna Rada of Ukraine (2003). The Law of Ukraine “On state control over international transfers of military and dual-use commodities”. Golos Ukrayiny, vol.54. (Accessed 20 March 2003) (Ukr.).

9. Commission Delegated Regulation (EU) (2016) No. 1382/2014 of 22 October 2014 amending Council Regulation (EC) No. 428/2009 setting up a Community regime for the control of exports, transfer, brokering and transit of dual-use items. Official Journal of the European Union. L 371/1, vol. 57. (Accessed 30 December 2016).

Цель. Целью статьи является исследование специфики структурных элементов институционального базиса регулирования международной торговли товаров двойного использования.

Методы. Исследование структурных элементов институционального базиса регулирования международной торговли товаров двойного использования (ТДИ) связано с ключевым инструментом регулирования экспорта специфических товаров, который осуществляется нормами национального и международного законодательства и существенным количеством государственных контролирующих органов. Основными методами, которые используются в исследовании являются общенаучные и специальные методы: научной абстракции, анализа, синтеза, сравнения, группировки, детализации, обобщения, типологизации.

Результаты. В результате проведенного исследования структурных элементов институционального базиса регулирования международной торговли товаров двойного использования были детализированы теоретико-методические основы осуществления экспортного контроля товаров двойного использования, определена нормативно-правовая основа, систематизированы механизмы, инструменты и информационные связи системы экспортного контроля ТДИ, как ключевого элемента институционального базиса регулирования. В исследовании определены субъекты системы экспортного контроля ТДИ и предложена систематизация объектов государственного контроля при международных трансферах товаров двойного использования. Институциональный базис регулирования международной торговли товаров двойного использования представлен системой регулирования международного обмена специфическими товарами и услугами. Эта система регулирования состоит из совокупности взаимосвязанных принципов, норм, правил и процедур влияния на формирование региональных и товарных структур экспорта и импорта товаров двойного использования с помощью политических, экономических, финансовых, правовых и административных инструментов. Экспортный контроль является одним из базовых институтов регулирования международной торговли товаров двойного использования, наличие которого дает возможность вести регулируемую торговлю с индустриально развитыми странами, является необходимым условием для доступа украинских товаропроизводителей на западные рынки высоких технологий.

Ключевые слова: институции, экспортный контроль ТДИ, товары двойного использования, механизмы регулирования экспорта.

Goal. The objective of the article is to study the specifics of the structural elements of the institutional regulation basis of the international trade in dual-use goods.

Methods. The study of the structural elements of the institutional framework for regulating international trade in dual-use goods (DUG) is linked to a key instrument for regulating the export of specific goods, which is implemented by the norms of national and international legislation and by the significant number of state control bodies. The following general scientific and special approaches and methods of research were used: scientific abstraction, analysis, synthesis, comparison, grouping, detailing, generalization, compartmentalizing.

Results. As a result of the structural elements' study in terms of institutional framework for regulating international trade in dual-use goods, the theoretical and methodological foundations for the export control of dual-use goods were detailed, the legal framework was defined, the mechanisms, tools and information links of the DUG export control system, as a key element of the institutional basis regulation. The subjects of the export control system of the DUG have been revealed. The systematization of objects of state control in international transfers of dual-use goods was proposed. The institutional framework for regulating international trade in dual-use goods is presented by a system for regulating the international exchange of specific goods and services. This regulatory system consists of a set of interrelated principles, norms, rules and procedures for influencing the formation of regional and commodity structures for the export and import of dual-use goods through political, economic, financial, legal and administrative instruments. Export control is one of the basic institutions regulating international trade in dual-use goods, the availability of which makes it possible to conduct regulated trade with industrialized countries, is a prerequisite for access of Ukrainian commodity producers to Western high-tech markets.

Key words: institutions, export control of the DUG, dual-use goods, mechanisms of export regulation.

Надійшла до редакції 20.04.2018

УДК 331.522

Якімова Н. С.,
канд. екон. наук

Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця, Україна
e-mail: n. yakimova@donnu.edu.ua

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ
КВАЛІФІКОВАНОГО І ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНОГО ПЕРСОНАЛУ В АСПЕКТІ
УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ МІСТА**

UDC 331.522

Yakymova N. S.,
Ph D in Economic sciences

Vasyl` Stus Donetsk National University,
Vinnitsa, Ukraine
e-mail: n. yakimova@donnu.edu.ua

**ENSURING THE EFFICIENT REALIZATION THE POTENTIAL
OF QUALIFIED AND HIGHLY QUALIFIED PERSONNEL IN TERMS
OF IMPROVING THE SOCIAL URBAN POLICY**

Мета. Мета статі полягає у визначенні напрямів забезпечення ефективної реалізації потенціалу кваліфікованого і висококваліфікованого персоналу в аспекті удосконалення соціальної політики міста.

Методу. У процесі дослідження використано методи аналізу, синтезу, порівняння, системного аналізу, абстрагування та логічного узагальнення — для розробки напрямів забезпечення ефективної реалізації потенціалу кваліфікованого і висококваліфікованого персоналу в аспекті удосконалення соціальної політики міста.

Результати. За результатами проведеного дослідження встановлено, що за сучасних умов розвитку економіки для забезпечення удосконалення соціальної політики у напрямі забезпечення ефективної реалізації потенціалу кваліфікованого і висококваліфікованого персоналу важливим є посилення ролі і значення людського фактору, зміни структури трудових ресурсів, і саме освіта постає як високотехнологічний процес, спрямований на безперервне оновлення знань і компетенцій, та є найважливішою економічною галуззю, формою життєдіяльності людини. Доведено, що важливе значення в підвищенні ефективності освіти має розв'язання проблеми підготовки кадрів для ефективного функціонування ринку праці. Об-